

В. Калінін,
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри методики викладання
навчальних предметів, заступник директора з навчально-методичної роботи,
комунальний заклад «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради

В. Денисенко,
методист лабораторії навчально-методичної інформації,
комунальний заклад «Житомирський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради

Підвищення кваліфікації як засіб розвитку професіоналізму педагога

Нещодавно побачила світ книга «Анатомія вчительського професіоналізму» (автори В. Арешонков та І. Смагін, Видавничий дім «Києво-Могилянська академія»), в якій на основі глибокого наукового аналізу висвітлено питання професіоналізму вчителя як системної інтегральної якості, сукупності педагогічної компетентності, педагогічної майстерності, ступеня досконалості педагога. Саме професіоналізм педагога виступає як основний ресурс забезпечення життєспроможності освітніх систем у межах системи освіти України. У книзі особлива увага приділена післядипломній педагогічній освіті як формі розвитку професіоналізму педагога. Також відзначено, що «радянська» система підвищення кваліфікації педагогічних працівників зароджувалась у 1920-х роках як засіб упровадження нових державно-політичних ідей у педагогічні маси та підготовки «старого вчительства до реалізації нових політико-ідеологічних завдань, як пропонувала комуністична влада».

Сьогодні інститути післядипломної освіти успішно здійснюють наукове та методичне забезпечення післядипломної педагогічної освіти, підвищення кваліфікації педагогічних працівників, адже саме вони є безпосередніми виконавцями процесу трансформації професійних компетентностей вчителів відповідно до вимог нового професійного стандарту.

Знайомство з книгою мимоволі викликало бажання звернутись до витоків післядипломної освіти нашої області, розповісти, як вона в умовах численних реформаційних процесів, знецінення соціального престижу освіченості, бюрократизації всіх ланок освітньої системи виживала, доводячи свою життєздатність, набувала нового змісту, стратегічних і тактичних функцій, забезпечувала реалізацію інноваційних процесів з метою підвищення якості безперервної освіти та її демократизації.

Тож пропонуємо читачеві матеріали, запозичені з книги «Історія та сьогодення Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Шлях довжиною у 75 років» (редакційна колегія: І. Якухно, В. Арешонков, І. Смагін, М. Сюравич, А. Шегеда, В. Денисенко).

Розділ II

Основні етапи ставлення та розвитку післядипломної освіти Житомирщини

22 вересня 1937 року після багаторічних пертурбацій, пов'язаних зі зміною територіально-адміністративного поділу (після ліквідації у 1923 р. губерньського поділу, а згодом і окружного, Житомир певний час мав лише статус районного центру Київської області), було утворено Житомирську область. Житомир став її центром, і, як годиться, у місті одразу почали створюватися всі необхідні обласні служби для управління галузями народного господарства, освітою, культурою. Вже на початку жовтня 1937 року при обласному відділі народної освіти було створено обласний педагогічний кабінет, працівникам якого і судилося у вересні 1939 року стати засновниками і першими фундаторами Обласного інституту підвищення кваліфікації вчителів. Саме таку назву з часу заснування отримав головний методичний центр освітян Житомирщини. На жаль, архівних матеріалів про діяльність інституту у передвоєнні роки не збереглося. Та й зі списку працівників відомо лише те, що першим директором було призначено Олександра Яремовича Слюсаря.

У матеріалах фонду № 3477 Державного архіву Житомирської області зберігся витяг з наказу обласного відділу освіти про штатний розпис і посадові оклади працівників інституту на 1944 рік. Згідно з цим документом, в інституті налічувалося 8 працівників.

У кінці 1949 року кількість працівників інституту зросла до 20 чоловік. Серед них – 13 завідувачів кабінетів: української мови і літератури, російської мови і літератури, математики і фізики, природознавства та хімії, початкових шкіл, географії, фізкультури, французької, німецької мов, педагогіки, історії та Конституції, дитячих будинків, дошкільного виховання. Всі вони мали вищу освіту, п'ять працювали за сполученням, що сьогодні означає за сумісництвом.

У 1952 році введено посаду заступника директора з науково-методичної роботи, на якій пропрацював 15 років Д. К. Захарчук.

У цей період в Україні удосконалювалася структура системи методичного керівництва післядипломною педагогічною освітою, було створено НМК НКО, районні відділи народної освіти, райметодкомісії, райбази, опорні школи. Особливості методичного керівництва – самостійне розв'язування працівниками освіти теоретичних і практичних шкільних проблем; відсутність чіткого розмежування в роботі райметодкомісій, райбаз, опорних шкіл, між органами народної освіти і профспілковими організаціями.

У післявоєнний період першочерговим завданням системи освіти в Україні стає забезпечення шкіл педагогічними кадрами, підвищення їхнього ідейно-

політичного рівня й педагогічної кваліфікації. Широкого застосування набуває заочна форма післядипломної педагогічної освіти. Організовується мережа заочних відділень при вищих навчальних закладах, створюються консультаційні пункти. Персональна відповідальність за стан заочного навчання покладається на завідувачів обласних відділів народної освіти та народного комісара освіти УРСР.

Продовжували вдосконалюватися й інші форми післядипломної педагогічної освіти: курси, семінари, практикуми, лекції-консультації, науково-педагогічні конференції.

Однією з ефективних форм роботи обласних ІУКВ стало читання фахових і методичних лекцій, лекцій на педагогічні теми науково-педагогічними працівниками, організація постійно діючих педагогічних лекторіїв. Заняття в них проводилися у вихідний день, один раз на місяць. Систематичного характеру набувають педагогічні читання й науково-практичні конференції.

У зв'язку з ліквідацією районних педагогічних кабінетів центр методичної роботи переноситься в школи, методичні об'єднання, предметні комісії. Щороку обласні ІУВ розробляли й видавали єдину тематику методичної роботи, тим самим стримуючи ініціативу педагогів. Кожний учитель за індивідуальним планом у визначені терміни опановував теорію і практику, писав реферат, давав відкриті уроки.

Якщо взяти виробничу діяльність інституту у післявоєнний період, то з упевненістю можна сказати, що вона була дієвою та конкретною. Інститут з 1945 року визначив напрямки роботи, заклав їх як програму дій і намагався реалізувати її якомога активніше. В основу її було покладено підвищення кваліфікації вчителів. За архівними матеріалами, за період 1945–1946 навчального року курсову підготовку пройшли 320 вчителів початкових класів та 200 вчителів-предметників.

У 1953 році в Житомирській області працювало 34 районних педкабінети. Деякі з них значно «окріпли» за останній час. Навколо них утворився актив учителів. Ці районні методичні центри поповнилися суспільно-політичною, педагогічною і художньою літературою, зібрали цінний матеріал про педагогічну майстерність передових учителів і шкіл свого району. Кращі завідувачі педагогічних кабінетів надавали велику допомогу вчителю в його ідейному зростанні і удосконаленні професійної майстерності. До таких районних кабінетів відносились: Коростишівський, Корнинський, Народицький.

Курсова перепідготовка – ця важлива складова система підвищення кваліфікації вчителів – займала основну частину діяльності інституту та облвню.

Згідно з планом Міністерства освіти УРСР, на курсах підвищення кваліфікації вчителів у 1955 році в Житомирській області повинно було навчатись:

- а) вищої кваліфікації – 690 осіб,
 - б) середньої кваліфікації – 180 осіб.
- Разом: 870 осіб.

Обласним відділом наросвіти та обласним інститутом удосконалення кваліфікації вчителів відповідно до планових завдань було складено план курсових заходів і доведено до кожного району.

Для роботи на курсах по підвищенню кваліфікації вчителів та керівних працівників шкіл запрошувались викладачі педінституту, інституту іноземних мов, сільськогосподарського інституту, працівники обласного відділу народної освіти, вчителі-практики масових шкіл та працівники інституту удосконалення кваліфікації вчителів.

З часом методична робота зосереджувалась безпосередньо в школах.

Райпедкабінети, які відіграли відповідну роль, а деякі виробляли свої традиції в постановці методичної роботи з учнями області, було ліквідовано.

Вся методична робота повинна була перебудуватися. У зв'язку з цим наказом облвню, підкреслювалось, що вона переноситься в школи і відповідальність за її організацію та проведення покладено на директорів та завідувачів шкіл.

Роботою районних предметних комісій та методоб'єднань керував безпосередньо інститут удосконалення кваліфікації вчителів через відповідні кабінети райміськвно.

Для надання допомоги керівникам районних предметних комісій та методоб'єднань було проведено протягом року по 2–3 семінари з кожного предмета. Так, наприклад, кабінет біології і хімії (завкабінету Г. М. Ярош) провів у липні двотижневий семінар керівників районних предметних комісій по сільськогосподарському практикуму, в листопаді цього ж року проведено семінар з керівниками районних предметних комісій учителів біології і хімії.

Крім масової методичної роботи, в школах велась й індивідуальна робота, яка служила методом підвищення фахового рівня учителів, а також допомагала в роботі молодим учителям. Одним з видів її стала методична розробка уроків.

Ці методрозробки обговорювались на засіданнях методоб'єднань предметних комісій. Тематика їх підбиралась з найбільш складних або нових тем, щоб вчителі могли ними користуватися під час подачі нового матеріалу.

Практика засвідчила, що перенесення в школи методичної роботи виправдало себе з позитивного боку у великих середніх школах.

У невеликих школах, особливо семирічних, де були один-два вчителі, що читали фізику і математику, створювались комісії, що об'єднували вчителів декількох предметів: математики, фізики, хімії, природознавства. Такі комісії не могли приділити належної уваги окремо жодному з цих предметів.

Цілком виправдала себе така форма організації методичної роботи, коли до предметних комісій учителів фізики і математики в кожній середній школі входили вчителі цих предметів і ближчих семирічних шкіл.

Така форма була введена в багатьох районах області. Крім того, на місцях організовані районні предметні комісії вчителів фізики й учителів математики, що збирались два-три рази на чверть для розробки окремих питань по кожному з цих предметів.

Для підвищення кваліфікації вчителів в багатьох районах встановлено єдині дні для вчителів. У ці дні за розкладом вони не мали годин в школі, а працювали над собою. У ці ж дні діяли і районні предметні комісії.

Перебудова післядипломної педагогічної освіти передбачала якісні зміни у складі педагогічних кадрів, від чого значною мірою залежала реалізація завдань, які стояли перед тогочасною школою.

На кінець 1957–1958 навчального року в школах області працювало 15014 учителів. У 1958–1959 навчальному році – 15278 учителів, з них по класах:

	1957–1958 н. р.	1958–1959 н. р.
1–4 класи	4862	5013
5–10 класи	10152	10265

Порівняльні дані складу вчителів за освітою:

	1957–1958 н. р.	1958–1959 н. р.
З вищою освітою	3812	4367
З незакінченою вищою освітою та за учительський інститут	4770	4520
З середньою педагогічною	5600	5742
З загальною середньою	600	501
З незакінченою середньою	232	143

132 чоловіки з числа 143 учителів з незакінченою середньою освітою та 389 чоловік з числа 501 учителя з загальною середньою освітою – це вчителі музики, співів, малювання, креслення, фізичного виховання, допризовної підготовки, праці та інструктори виробничого навчання.

Передбачалось, що у наступному навчальному році склад педагогічних кадрів області щодо освіти поліпшиться внаслідок поповнення випускниками вищих педагогічних навчальних закладів, а також за рахунок закінчення частиною вчителів заочних відділів педагогічних вузів та переводу заочників на старші курси.

Працівниками інституту майже при кожному виїзді в школи області після вивчення та перевірки стану навчально-виховної роботи наслідки обговорювались на засіданні предметних комісій, педагогічній раді, а узагальнені матеріали кількох шкіл району виносили для обговорення на районних та міжшкільних семінарах, виправляли допущені в школах типові помилки та поширювали серед учасників семінарів передовий педагогічний досвід учителів та керівників шкіл. Методисти інституту завжди мали одну-дві теми для читання на районних семінарах з метою підвищення кваліфікації вчителів.

Почнемо із загальної характеристики освітньої галузі області, що дасть можливість уявити, якою вона була біля 50 років тому.

На початок 1962–1963 навчального року в області було 628 початкових, 597 восьмирічних і 316 середніх загальноосвітніх трудових політехнічних шкіл з виробничим навчанням – всього 1541 школа, в тому числі 10 шкіл-інтернатів.

Крім цього, в області працювало 3 спеціальні школи-інтернати для розумово відсталих дітей, 2 для глухонімих, і одна для сліпих.

У зв'язку зі створенням обласного промислового і обласного сільського відділів народної освіти у відання обласного (сільського) відділу було передано 620 початкових, 571 восьмирічну і 244 середні школи – всього 1435 шкіл, в тому числі 3 школи-інтернати; у відання обласного (сільського) відділу перейшли також і 3 спеціальні школи-інтернати.

У порівнянні з попереднім навчальним роком у 1962/1963 в мережі шкіл сталися такі зміни: у зв'язку з відсутністю контингентів учнів одну середню школу реорганізовано у восьмирічну, дві малокількісні початкові – у філії восьмирічних і одну початкову – в самостійну восьмирічну школу.

Інститутом ініційовано створення районних та міських педагогічних кабінетів на громадських засадах з метою широкого залучення педагогічної громадськості на допомогу школам і вчителям у вирішенні завдань, поставлених перед школою Комуністичною партією і Радянським урядом.

У 1965 році було створено інститут громадських методистів інституту, яких нараховувалось 180 чоловік. Вони подавали методичну роботу вчителям, керівникам шкіл, предметним комісіям щодо вдосконалення педагогічного процесу та оволодіння передовими методами навчання й виховання учнів.

Керівництво методичною роботою загалом здійснювалось через апарат рай(міськ)вно, завідуючих педкабінетами на громадських засадах, керівників районних предметних комісій, методичних об'єднань та керівників опорних шкіл. Крім семінарів-практикумів, які були скеровані на поліпшення методичної роботи в районах і школах області, інститут удосконалення вчителів розробляв і надсилав в райони та опорні школи примірну тематику роботи предметних комісій і методоб'єднань зі списком рекомендованої літератури, методичні поради щодо проведення серпневих та січневих учительських нарад, методичні листи-поради попредметно, методичні розробки-реферати.

З 1965–1966 навчального року в інституті удосконалення кваліфікації вчителів широко застосовувалась система заліків слухачів курсів шляхом написання рефератів з окремих теоретичних або методичних питань та з досвіду своєї роботи.

Кращі реферати з досвіду роботи керівників шкіл та вчителів після їх рецензування та доопрацювання авторами вміщувались до створеної в інституті «Рукописної бібліотеки передового педагогічного досвіду».

Інститут удосконалення кваліфікації вчителів загалом і його кабінети зокрема приділяли певну увагу вивченню ефективності курсової перепідготовки керівників шкіл, учителів та інших працівників освіти.

Важливо відзначити, що в основу аналізу питань керівництва методичною роботою, роботи шкіл передового педагогічного досвіду і насамперед вивчення стану викладання та якості знань учнів з основ наук було покладено спостереження уроків, контрольні роботи, усні опитування учнів, вивчення

шкільної документації і учнівських зошитів. Цьому підпорядковувалась чітка та продумана, спланована робота по відрядженню працівників інституту.

Протягом 1965–1966 навчального року ними було здійснено 292 виїзди в райони області з загальною тривалістю 1498 днів. За межі області виїздили 47 працівників (311 днів). За цей період методисти відвідали 2386 уроків та позакласних заходів.

Аналіз архівних матеріалів показав, що не було жодного району чи міста, де б не побувало декілька працівників інституту, причому питома вага виїздів до сільської місцевості була значно більшою, ніж до міст. Наприклад, 23 методисти 31 раз відвідали Бердичівський район (127 днів!). Не були забуті і віддалені регіони. У Овруцькому районі 19 методистів побували 29 разів, а це 195 днів.

Перепідготовка вчителів на курсах велась за навчальними планами, рекомендованими програмно-методичним управлінням Міністерства освіти УРСР і Центральним інститутом удосконалення вчителів, та відповідно до тематичних планів перепідготовки вчителів у зв'язку з переходом на нові навчальні плани і програми, що рекомендовані Академією педагогічних наук СРСР. Водночас до навчальних планів курсової перепідготовки вносились і деякі доповнення та зміни. Так, до навчальних планів для всіх категорій працівників освіти додатково вводились теми про самоосвіту вчителів, про принципи наукової організації праці, про профорієнтаційну роботу в школі. В навчальних планах обов'язково передбачались години для проведення конференцій з обміну досвідом роботи та заліки з найважливіших питань. Слухачі курсів готували реферати за найбільш актуальними темами навчального плану, з якими вони виступали на підсумкових заняттях.

Районні міські методичні кабінети займались питаннями перепідготовки вчителів у зв'язку з переходом на нові навчальні плани, програми, підручники, питаннями самоосвіти вчителів, проводили семінари-практикуми, вивчали досвід роботи кращих вчителів та керівників шкіл, узагальнювали його та розповсюджували у школах району.

Всі методичні кабінети області вивчали і аналізували стан викладання основ наук, якість знань і успішність учнів.

Для широкого залучення педагогічної громадськості до надання працівникам народної освіти практичної допомоги в поліпшенні навчально-виховної роботи в школі в області було підготовлен 485 громадських методистів обласного відділу народної освіти та інституту УКВ з числа найбільш досвідчених керівників і вчителів шкіл, а також всіх типів позашкільних установ.

Громадські методисти допомагали інституту у вивченні якості навчально-виховної роботи шкіл області у підвищенні кваліфікації вчителів, вихователів, керівників шкіл, дитячих установ в розробці документів, пропозицій, методичних розробок і листів.

Окремої теми заслуговує питання співпраці обласного інституту удосконалення кваліфікації вчителів з районними і міськими методичними кабінетами, які функціонували на той час у всіх 22 районах і 4 містах області.

Всі вони були укомплектовані кваліфікованими педагогічними працівниками, які мали вищу освіту і досвід керівної роботи в школі. Підбір

і укомплектування методичних кабінетів кадрами погоджувались з обласним інститутом удосконалення вчителів, який працював в напрямку створення стабільного складу працівників кабінетів та удосконалення їх кваліфікації. 18 завідувачів і 19 методистів пройшли курсову перепідготовку при Центральному інституті удосконалення вчителів.

Того року в 22 райметодкабінетах почали працювати інспектори-методисти по дошкільному вихованню, в 14 – методисти початкових класів.

Рай(міськ)методкабінетам створювались відповідні умови для роботи. 9 методкабінетів розміщались в окремих будинках, 13 – у приміщеннях рай(міськ)вно, 4 – в приміщеннях шкіл. Кабінети були забезпечені обладнанням, мали бібліотеки, книжковий фонд яких становив 62623 екземпляри політичної, науково-педагогічної і методичної літератури.

На допомогу методкабінетам інститут удосконалення вчителів розробив і надіслав примірні плани роботи трирічної школи директора, заступника директора, організатора позакласної і позашкільної виховної роботи, тематику шкільних, районних, обласних «Педагогічних читань», рекомендації та примірну тематику для проведення засідань районних (міських) методичних об'єднань вчителів та інших працівників шкіл, рекомендовану тематику районних (міських) та обласної педагогічних виставок на тему «Активізація навчально-виховного процесу як важливий засіб виховання в учнів інтересу до знань» й інші.

Інститут щорічно видавав інформаційно-методичні листи про стан викладання і рівень знань учнів з усіх навчальних предметів, які систематично опрацьовували на засіданнях районних (міських) методичних об'єднань в час серпневих нарад учителів.

Протягом 1972–1973 навчального року увага інституту сконцентрована була на підвищенні фахової і методичної кваліфікації вчителів та керівних працівників шкіл і відділів народної освіти.

Ця робота здійснювалась на курсах при вузах, Центральному та обласному інститутах удосконалення вчителів, районних (міських) методичних кабінетах. Крім цього, з метою підвищення фахової і методичної кваліфікації працівників освіти проводились обласні і районні семінари, науково-практичні конференції, працювали школи директора, заступника і організатора позакласної роботи, школа інспектора і методиста, шкільні (міжшкільні), районні (міські) методоб'єднання та постійно діючі семінари-практикуми. Особлива увага була приділена самоосвіті.

Протягом навчального року перепідготовлено працівників народної освіти області:

На курсах	
а) при Центральному інституті удосконалення вчителів	80 чол.
б) при вищих навчальних закладах	972 чол.
в) при обласному інституті удосконалення вчителів, в тому числі:	2606 чол.
- на місячних курсах	1187 чол.
- на двотижневих курсах	1499 чол.

- на тижневих курсах	301 чол.
г) при районних і міських методичних кабінетах, в тому числі:	4244 чол.
- на двотижневих курсах	1918 чол.
- на тижневих курсах	2326 чол.
Всього на курсах	8283 чол.
На семінарах	
а) при обласному інституті удосконалення вчителів	3320 чол.
б) у районах і містах на семінарах, які були підготовлені і проведені методистами інституту	1575 чол.
Всього на семінарах	4895 чол.

Значна увага приділялась добору та підготовці лекторів для проведення курсової перепідготовки вчителів при районних та міських методичних кабінетах. В області створені спеціальні лекторські групи, які проходили відповідну підготовку на курсах при інституті удосконалення вчителів. Так, лекторська група для роботи на курсах учителів 1–3 класів налічувала понад 300 чоловік для роботи на курсах учителів української мови і літератури, російської мови і літератури, математики по 4–7 класах – 490 чоловік.

Щоб не відривати вчителів від роботи в процесі навчального року, інститут планував і проводив перепідготовку більшої їх частини в канікулярний час. Так, з 8283 чоловік, які пройшли перепідготовку при інституті удосконалення вчителів та рай(міськ)методкабінетах, 6008 чоловік були перепідготовлені в канікулярний час.

Всі предметні кабінети інституту особливу увагу звертали на створення, організацію роботи навчальних кабінетів в школах. Було розроблено і надіслано в усі райони області рекомендації щодо створення і обладнання предметних навчальних кабінетів.

Працюючи над удосконаленням навчально-виховного процесу в школі, рай(міськ)методкабінети також намагались надати максимум допомоги вчителям, особливо тим, хто працював за новою програмою.

Питання поліпшення навчально-виховного процесу розглядалися на засіданнях рад по народній освіті, рад райметодкабінетів, засіданнях районних методоб'єднань тощо.

З метою надання допомоги на місцях, працівниками інституту відвідано всі районні і міські методкабінети. Вони допомогли в остаточному визначенні заходів річного плану роботи методкабінетів, складанні наказів рай(міськ)вно щодо створення районних (міських) і міжшкільних методичних об'єднань, визначення об'єктів вивчення окремих ділянок роботи шкіл і передового педагогічного досвіду. Практика показала, що за такої системи забезпечувалось чітке планування роботи методкабінетів, досягалась певна цілеспрямованість єдності дій і заходів у вирішенні найважливіших питань навчально-виховної роботи шкіл, усувались можливі помилки, забезпечувалась своєчасність і ритмічність виконання поставлених завдань.

Методичні кабінети інституту до початку навчального року розробили і надіслали рай(міськ)методкабінетам інформаційно-методичні листи про стан

викладання і рівень знань учнів з окремих предметів і примірну тематику роботи методичних об'єднань. Ці матеріали було підготовлено на основі глибокого вивчення кабінетами ІУВ стану справ у школах, аналізу успішності учнів, причин окремих недоліків. Це дало можливість провести роботу районних методоб'єднань цілеспрямовано і вирішувати найбільш злободенні і актуальні питання педагогічної практики. Звичайно, матеріали інституту конкретизувались методкабінетами на базі практики шкіл свого району.

Переважна більшість працівників інституту мала достатній досвід роботи в школі та інституті, глибоко знала свій предмет, досконало володіла методикою сучасного уроку, сумлінно відносились до виконання своїх обов'язків і забезпечувала доручену ділянку.

Цілеспрямованістю і наполегливістю в роботі, досконалим знанням справи виділялись: Л. А. Маковський – завідувач кабінету початкових класів, О. Г. Маньковський – завідувач кабінету трудового навчання, Н. Т. Думанський – завідувач кабінету української мови і літератури, М. К. Пасічник – завідувач кабінету математики, Г. М. Ярош – завідувачка кабінету біології, О. М. Грицовський – завідувач кабінету іноземних мов, А. М. Стеценко – завідувачка кабінету виховної роботи, Т. П. Мулява – завідувачка кабінету керівних кадрів, методисти А. М. Горецький, Г. П. Мошківська, М. Д. Голуб та інші.

Працівники інституту підвищували свій ідейно-теоретичний, фаховий та методичний рівень шляхом самооцінки, навчання в теоретичному семінарі у системі партійної освіти та постійно діючому семінарі з питань підвищення фахового рівня.

Необхідно виділити роль ради інституту як органу колегіального обговорення актуальних питань функціонування закладу.

До її складу входили завідувачі методичних кабінетів інституту, працівники облвню, Житомирського педагогічного інституту, Коростишівського педучилища, керівники шкіл, учителі, працівники позашкільних установ, обласної ради профспілки, заступник директора ІУВ та інші працівники народної освіти. Всього 27 чоловік. Керував роботою ради директор інституту З. Ф. Павленко.

Діяльність ради була направлена на втілення в роботу педагогічних колективів області рішень XXV з'їзду КПРС, положень Конституції СРСР, постанов партії та уряду про школу.

Протягом року було проведено 7 засідань ради, на яких розглядались плани та звіти інституту, методичних кабінетів, вирішувались актуальні питання методичної та навчально-виховної роботи шкіл, дошкільних та позашкільних установ області, питання покращення курсової та семінарської перепідготовки вчителів та інші.

Значна увага приділялась розгляду матеріалів по вивченню досвіду роботи кращих педагогічних колективів та працівників народної освіти області. На засіданнях ради розглянуто матеріали 30 об'єктів передового педагогічного досвіду, при цьому рішеннями ради наголошено на втілення його в практику роботи педагогічними установами області.

Поворотним моментом в історії інституту став 1989 рік. Наказом по обласному відділу народної освіти від 18 вересня 1989 року в інституті було відкрито першу наукову кафедру – кафедру педагогіки, психології і суспільних дисциплін. Курс на забезпечення інституту власними науковими кадрами давно відбивав реалії часу і запити практики. Директор інституту В. М. Трохименко у числі перших в Україні взяв рішучий курс на реалізацію цього задуму. Першу в історії інституту кафедру очолив кандидат психологічних наук, доцент Б. Д. Блюмінштейн. Доцентами кафедри стали: кандидат історичних наук В. П. Розвадовський і кандидат педагогічних наук М. М. Заброцький, старшим викладачем – кандидат географічних наук М. Ю. Костиця. У січні 1990 року кафедру поповнили І. І. Бойко, а в квітні цього ж року – старший викладач, кандидат історичних наук Н. Й. Романюк. За сумісництвом на кафедрі працював також кандидат педагогічних наук, старший викладач В. Є. Литньов.

У зв'язку зі збільшенням штату наукових працівників, наказом від 19 травня 1990 року кафедру педагогіки, психології і суспільних дисциплін було реорганізовано у дві самостійні кафедри: кафедру педагогіки і психології, до складу якої увійшли Б. Блюмінштейн (завідувач), М. Заброцький, Є. Клецова, В. Литньов, І. Бойко, та кафедру суспільних наук у складі В. Розвадовського, М. Костиці, Н. Романюк, О. Тубол.

Узагалі 1990 рік виявився багатим на реорганізації. Цього ж року до складу інституту увійшов методичний кабінет обласного управління освіти. Як показала практика, подібне рішення себе не виправдало, і через два роки статус-кво було відновлено.

У 1990 році в інституті від кабінетної системи перейшли до системи секторів. У липні, у зв'язку з від'їздом на постійне місце проживання в Ізраїль, вибув зі штату інституту доцент Б. Д. Блюмінштейн, і з серпня 1990 року кафедру педагогіки очолив доцент М. М. Заброцький.

А життя тим часом продовжувалося. У серпні 1991 року Україна стала незалежною. Перед суверенною державою вимальовувались нові обрії і перспективи. Торкнулись вони і нашого закладу. У червні 1991 року завідувачем кафедри суспільних наук вперше на конкурсній основі шляхом таємного голосування було обрано кандидата історичних наук І. І. Якухно.

1986–1990 роки були періодом активного впровадження завдань реформи школи, яка вимагала якісного функціонування та діяльності інституту удосконалення вчителів, районних і міських методичних кабінетів. З огляду на вимоги того часу, директор інституту В. М. Трохименко, використовуючи напрацювання свого попередника З. Ф. Павленка, спрямував зусилля колективу на підвищення ідейно-теоретичного і науково-методичного рівнів курсової і семінарської підготовки та перепідготовки вчителів, поглиблення їхніх методологічних основ, практичної спрямованості диференційованого підходу в підвищенні рівня фахової майстерності педагогічних кадрів.

Прийняття Декларації про суверенітет України у 1991 році, перебудова системи народної освіти в державі спрямовувались на подолання негативних явищ, що нагромаджувались у сфері освіти з утвердженням командно-адміністративної системи управління. Тому визначальним став такий напрям

діяльності, як демократизація, що передбачала перетворення школи з відомчої установи на державно-суспільний інститут, участь громадськості в управлінні школою. На перший план виходила гуманізація, невід'ємний принцип якої – посилення уваги до особистості учня, відродження національно-культурних цінностей. Ці принципи були покладені в основу розвитку філософії освіти, стали основоположними під час створення нових навчальних планів і програм курсової та семінарської перепідготовки вчителів.

Їх можливості творчо використовували працівники інституту: М. Ю. Костриця, М. М. Заброцький, А. А. Чикваная, В. П. Розвадовський, І. І. Якухно, О. І. Драчевський, В. В. Темненков, Н. Є. Шепель, М. М. Савиченко, Л. П. Новик, І. І. Бойко, І. А. Лисогор, Г. Д. Бобкова, М. К. Пасічник та інші.

За вклад у розбудову багатоступеневої системи підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних кадрів серед 6 директорів обласних інститутів Радою Центрального інституту В. М. Трохименку було присвоєно звання доцента.

Перебіг освітніх реформ в Україні наочно довів, що ідеї народжуються в кабінетах, а втілювати їх потрібно керівникові закладу та освітньої установи, викладачу вищої школи, практичному психологу, соціальному працівнику і, особливо, безпосередньому «носію змін» – учителю. Щоб сформувати суспільство, яке постійно навчається, потрібно створити умови для педагога, який володіє найсучаснішими методологічними, теоретичними і методичними знаннями, визначає суспільні орієнтири. Вчитель повинен учитись протягом усього життя, зокрема у післядипломний період, в якому чільне місце посідає система професійного зростання педагогічних кадрів.